

فقیه پرکار/ به مناسبت سالگرد درگذشت علامه مجلسی صاحب بحارالانوار

علامه محمد باقر مجلسی از علمای عصر صفوی است که مشهورترین کتاب او بحارالانوار، در 110 جلد نگاشته شده است.

علامه محمد باقر مجلسی از علمای عصر صفوی است که مشهورترین کتاب او بحارالانوار، در 110 جلد نگاشته شده است. امروز سالگرد درگذشت علامه محمد باقر مجلسی، از علمای دوره صفوی و صاحب اثر معروف بحارالانوار است. از همین رو به شرح مختصری از احوال و زندگی او می پردازیم.

علامه محمد باقر مجلسی در سال 1037 هجری چشم به جهان گشود، که هم زمان با حکومت شاه عباس اول بود. پدرش ملا محمد تقی مجلسی از شاگردان بزرگ شیخ بهایی و در علوم اسلامی از سرآمدان روزگار خود به شمار می‌رفت. وی دارای تالیفات بسیاری از جمله «احیاء الاحادیث فی شرح تهذیب الحدیث» است. مادرش دختر صدرالدین محمد عاشوری است که خود از پرورش یافتگان خاندان علم و فضیلت بود. خاندان علامه مجلسی از جمله پر افتخارترین خاندان های شیعه در قرون اخیر است. علامه از همان کودکی تحت تربیت و تعلیم پدر دانشمندش پرورش قرار گرفت و با هوش سرشار و پشتکار مخصوص به تحصیل علوم متداوله عصر در حوزه علمی اصفهان پرداخت.

وی بعد از مرگ آقا حسین خوانساری در دوران سلطنت شاه سلیمان صفوی به مقام ملاباشی که عالی ترین مقام دینی کشور بعد از پادشاه بود رسید. وی در ۱۴ سالگی از ملاصدرا اجازه روایت گرفت و سپس در حضور استادانی چون علامه حسن علی شوشتری، شیخ حر عاملی، ملا محسن استر آبادیلا محسن فیض کاشانی و ملا صالح مازندرانی تحصیل کرد. وی در اندک زمانی بر دانش های صرف و نحو، معانی و بیان، لغت و ریاضی، تاریخ و فلسفه، حدیث و رجال و کلام احاطه کامل یافت.

علامه مجلسی محقق پر کاری بود که در عمر خود لحظه ای از تالیف و تحقیق دست نکشید و توانست کتابخانه بزرگی را که یادگار نیاکانش بود غنی تر ساخته و در اختیار علاقه مندان و دانش پژوهان قرار دهد. او برای به دست آوردن کتب نادر و کمیاب به کشورهای دیگر از جمله یمن مسافرت می کرد.

دستخط علامه مجلسی

دستخط علامه مجلسی، مربوط به قرن ۱۱ هجری قمری در کتاب تهذیب الاحکام

وی در عمر 73 ساله خویش کتاب های بسیاری به زبان فارسی و عربی نوشت. بسیاری از نگاشته‌های او با توجه به مشاغل اجتماعی و رسمی و نیز با در نظر گرفتن بنیه ضعیف جسمانی وی اعجاب‌انگیز است. بحار الانوار در ۱۱۰ جلد، مرآة العقول در ۲۵ جلد و ملاف

الاختیار در ۱۶ جلد از مهمترین آثار او به زبان عربی است. حق یقین در اعتقادات عین الحیاة در اخلاق، حلیة المتقین در آداب و احکام از مهمترین کتاب های فارسی اوست.

بحار الانوار، مشهورترین و مهم ترین اثر محمد باقر مجلسی است که مجموعه‌ای گسترده از احادیث امامیه است و گاه &#171#دائره‌ی المعارف بزرگ احادیث شیعه&#171# لقب گرفته است. علامه مجلسی در تدوین این اثر رنج فراوان برده است. وی برای اجرای چنین کار عظیمی در ۳۶ سال از همکاران و شاگردان بسیاری کمک گرفته که در برخی منابع شمار آنها را بالغ بر هزار نفر دانسته‌اند. کسانی چون میرزا عبدالله افندی، میرمحمد صالح حسینی و آمنه‌خاتون خواهرش را جزو همکاران وی شمرده‌اند.

عین‌الحیات کتاب فارسی علامه مجلسی درباره اخلاق و عرفان اسلامی شیعی است. این کتاب ترجمه و شرح سفارش‌ها و توصیه‌های اخلاقی پیامبر اکرم(ص) به ابوذر غفاری صحابی معروف آن حضرت است. هدف مؤلف آن بوده است که با این کتاب، مردم عادی و غیر متخصص را با عرفان اسلام اصیل آشنا سازد و آنها را از گرایش به عرفان‌های آمیخته با عناصر مسیحی، بودایی، یونانی، هندی، مانوی، زرتشتی و تسنن بازدارد و به عرفان در تشیع ناب سوق دهد.

علامه محمد باقر مجلسی، پس از عمری پر برکت که وقف خدمتگزاری به علم و دین و دانش و فرهنگ در جهان اسلام شد، در سن ۷۳ سالگی و در آخرین روزهای ماه رمضان سال ۱۱۱۱ هـ.ق در شهر دانش پرور اصفهان، چشم از جهان فرو بست. قبر وی در شهر اصفهان در انتهای مسجد جامع قدیمی این شهر قرار دارد. در این مقبره پدر علامه مجلسی و فرزند ایشان علامه شیخ محمد رضا مجلسی نیز دفن شده‌اند.

قبر علامه مجلسی

شعر نوشته شده روی سنگ قبر علامه مجلسی: ماه رمضان چو بیست و هفتش کم شد تاریخ وفات باقر اعلم شد

*****

در آخر برخی از اظهارنظرها درباره او را مرور می‌کنیم:

* احمدبن آقا محمدعلی بهبهانی در مرآت الاحوال جهان‌نما می‌نویسد: &#171#برخی از افراد موثق، از مولا محمدتقی مجلسی – رحمت الله علیه – پدر بزرگوار علامه مجلسی برایم نقل کرده‌اند که گفت: در شبی از شبها، پس از به پایان رساندن نماز شب و برنامه‌های عبادی، حالتی برایم پدید آمد که از آن حالت دریافتم که اگر در این هنگام هر حاجت و درخواستی از خداوند داشته باشم اجابت خواهد کرد. اندیشیدم که چه درخواستی از امور دنیا و آخرت از درگاه خداوند متعال نمایم که ناگاه صدای گریه محمدباقر از گهواره‌اش بلند شد. بی‌درنگ گفتم: پروردگارا به حق محمد و آل محمد این کودک را مروج دینت و ناشر احکام پیامبر بزرگت قرار ده و او را به توفیق‌هایی بی‌پایان نایل گردان.»

* امام خمینی(ره) درباره بحارالانوار می‌گوید: «بحار خزانه همه اخباری است که به پیشوایان اسلام نسبت داده شده، چه درست باشد یا نادرست، در آن کتاب هایی هست که خود صاحب بحار آنها را درست نمی‌داند و او نخواستہ کتاب علمی بنویسد تا کسی اشکال کند که چرا این کتاب‌ها را فراهم کردی.»

* آقا بزرگ تهرانی در معرفی کتاب بحارالانوار علامه می‌نویسد که قبل و بعد از آن، نظیرش دیده نشده و تدوین هم نشده است و انصافاً هم که چنین دائرة المعارف پرموضوعی که در ابواب مختلفی تدوین شده، نه در ده قرن اول تاریخ شیعه تا عصر او، و نه در سه قرنی که از وفات او می‌گذرد، در عالم تشیع و سایر مذاهب اسلامی تألیف و گردآوری نشده است.

* دکتر علی شریعتی را از مخالفین بزرگ علامه مجلسی دانسته‌اند. البته وصی تام‌الاختیار دکتر شریعتی، علامه محمد رضا حکیمی پس از مرگ او عنوان کرد: «من به شریعتی قسمتی هایی از بحارالانوار را نشان دادم و دیدگاه شریعتی نسبت به بحارالانوار و علامه مجلسی تغییر کرد و از من خواست کتبش را ویرایش کنم.»